

Dk. Dave Mathewson, Fasihi ya Agano Jipya, Hotuba ya 6 Aina na Muhtasari

© 2024 Dave Mathewson na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Dave Mathewson akiwasilisha Historia na Fasihi yake ya Agano Jipya, hotuba ya 6, Aina na Muhtasari.

Sawa, wacha tuendeleo na tuanze. Wacha tufungue kwa maombi na kisha tukamaliza kipindi cha mwisho cha darasa, ambacho kilikuwa Jumatatu au kitu kama hicho.

Inaonekana wiki yangu nzima imetupwa, lakini Jumatatu tulimalizia kwa kuzungumza kidogo juu ya aina au aina anuwai za fasihi, aina za fasihi katika Agano Jipya. Tulianza kuzungumza juu ya hadithi, ambayo inaunda Injili na Kitabu cha Matendo, ingawa Matendo ni aina tofauti kidogo ya fasihi kuliko Injili. Wanafanana kwa kuwa ni simulizi, maonyesho ya wahusika fulani na hotuba zao na matukio fulani.

Tutaangalia aina zingine mbili kuu za fasihi au aina za fasihi ambazo zinaunda Agano Jipya. Tena, tulisema kilicho muhimu juu ya hii ni Agano Jipya lina aina na aina za fasihi ambazo zinaweza kuendana au haziwezi kuendana na aina za fasihi na aina ambazo tumezoea leo. Tunahitaji kujaribu kuelewa hali ambayo waandishi walikuwa wakiandika katika karne ya kwanza.

Ni aina gani za fasihi walizotumia na hiyo inawezaje kuathiri jinsi tunavyosoma na kutafsiri maandishi fulani ya Agano la Kale? Tutamaliza kujadili aina ya hadithi, kuzungumza kidogo juu ya barua au nyaraka, na kisha aina moja ya mwisho ya fasihi, na kisha kuanza kuzungumza juu ya Injili. Ingawa labda hatutaanza kuzungumza juu ya maandishi maalum ya Injili au vitabu hadi Jumatatu. Tunatumahi kuwa tunaweza kuanza kuwatambulisha leo.

Wacha tufungue kwa maombi na kisha tutazungumza kidogo juu ya aina za fasihi za Agano Jipya. Baba, tunakushukuru kwa fursa na jukumu la kusoma kile ambacho sio chini ya ufunuo wako kwetu. Ninaomba kwamba tutakuwa na shukrani zaidi, ufahamu, na uelewa wa maandishi ya Agano Jipya kama yalivyotolewa katika muktadha maalum wa kihistoria, kitamaduni, fasihi, na lugha, wakati huo huo nikithibitisha kwamba inaendelea kutufanyia kazi leo kama Neno la Mungu.

Ninaomba kwamba tutaweza kuielewa kutoka kwa mitazamo hiyo katika utajiri wake wote na anuwai. Tunaomba kwamba uongoze majadiliano yetu leo na utupe hekima na ufahamu katika ufunuo wako kwetu. Kwa jina la Yesu, tunaomba, amina.

Sawa, kwa hivyo tulizungumza kidogo juu ya masimulizi katika maandalizi ya kuangalia Injili, Mathayo, Marko, Luka, na Yohana, ambazo tulisema zimepangwa au zinatokea katika Agano Jipya sio kwa mpangilio wao wa matukio, mpangilio ambao

ziliandikwa. Angalau Mathayo na labda Luka wangeandikwa hata baada ya nyaraka za Paulo na barua za Paulo, na inawezekana kwamba Mathayo, Marko, na Luka hawakuandikwa hata kwa mpangilio huo. Lakini badala yake, Agano Jipya limepangwa kimantiki zaidi.

Lakini Injili nne zinajumuisha kikundi cha maandishi kinacholingana na aina ya hadithi. Na kama tulivyosema, ni muhimu kuelewa katika karne ya kwanza jinsi hiyo ingeangaliwa na jinsi hiyo ingeeleweka. Katika masimulizi au wasifu wa karne ya kwanza, Injili zinafaa, kwa sehemu kubwa, vizuri sana ndani ya kitengo cha wasifu wa Kigiriki na Kirumi wa karne ya kwanza.

Tofauti kati ya Injili na wasifu wa kisasa ni kwamba wasifu wa karne ya kwanza, haswa Injili, hauonekani kuwa na nia ya kukupa akaunti ya pigo kwa pigo au maelezo ya kina ya kila kitu ambacho mtu alifanya maishani mwake na kila kitu alichosema. Lakini badala yake, Injili zinaonekana kuwa za kuchagua zaidi. Hiyo ni, Injili kwa kweli zimeandikwa kutoka kwa mtazamo fulani wa kitheolojia.

Na tutaangalia hilo. Tunapoangalia Injili nne, moja ya mambo tutakayouliza ni kwa nini Injili nne? Kwa nini kanisa la kwanza halikuwaunganisha wote katika simulizi moja kuu na akaunti ya kihistoria ya maisha na mafundisho na matendo ya Yesu Kristo? Lakini badala yake, kanisa liliruhusu Injili nne tofauti kama msimamo. Kwa hivyo, Injili zimeandikwa na maandishi ambao wana hoja ya kitheolojia, kitu wanachotaka kuelewa, spin juu ya hadithi ya Injili na akaunti ya maisha ya Yesu.

Na wanachofanya ni kwamba wanachagua sana kile wanachojumuisha na jinsi wanavyoirekodi ili kupata hoja zao. Moja ya maswali tutakayouliza ni, kwa nini Mathayo na Luka pekee ndio wana kile kinachoitwa hadithi ya Krismasi? Kwa nini Mathayo na Luka pekee ndio wana akaunti ya kuzaliwa kwa Yesu ilhali Marko haonekani kupendezwa na hilo? Na Yohana anaonekana kuinasa katika taarifa au aya moja fupi sana mwanzoni mwa Injili yake. Na kisha unapolinganisha Mathayo na Luka, hadithi zao za Krismasi ni tofauti sana.

Luka ana wachungaji wanaokuja kumtembelea Yesu. Mathayo hasemi chochote juu ya hilo. Na badala yake, anavutiwa zaidi na mwaka mmoja au zaidi baadaye kuwa na mamajusi hawa, wanajimu hawa wa kigeni, waje kumtembelea Yesu.

Kwa hivyo kwa nini wanafanya hivyo? Vipi? Kwa hivyo, kile unachoweza kuona, hata hivyo, ni hadithi katika karne ya kwanza au wasifu katika karne ya kwanza, haswa kama ilivyojumuishwa katika Injili, hawakuwa na nia ya kukupa maelezo ya kina ya maisha ya mtu huyo tangu kuzaliwa hadi kifo. Badala yake, walikuwa wateule zaidi. Ili kuwasiliana na hoja ya kitheolojia waliyokuwa wakijaribu kuelewa, maandishi wangechagua katika hafla walizorekodi na mara nyingi jinsi walivyoirekodi, kwa hivyo kuhesabu tofauti unazoziona kati ya Mathayo, Marko, Luka, na Yohana.

Na pia kuhesabu ukweli kwamba huna, isipokuwa mistari michache mifupi katika Luka, huna chochote kuhusu utoto wa mapema wa Yesu katika Injili yoyote, kwa sababu tu hawapendi kukuambia kila kitu kilichokuwa na kujua kuhusu Yesu. Jambo lingine la kujua juu ya wasifu wa karne ya kwanza wa Greco-Roman ni kwamba linapokuja suala la kurekodi kile mtu alisema, katika hotuba yake, katika karne ya kwanza ilikuwa kawaida zaidi kufupisha kuliko ilivyokuwa, kwani tuna nia ya kuweka kitu katika nukuu na kutoa akaunti ya neno kwa neno ya kila kitu ambacho mtu alisema. Badala yake, inaonekana kwamba waandishi wa karne ya kwanza walipendezwa zaidi na muhtasari wa maana na kiini cha kile mtu alisema, wakikamata sauti badala ya neno halisi au maneno ambayo mwandishi alisema.

Kwa kweli, ikiwa Yesu alizungumza kwa kiasi kikubwa kwa Kiaramu na Injili zimeandikwa kwa Kigiriki, basi tuna tafsiri ya kile Yesu alisema. Na kwa kweli, kama tunavyozungumza katika darasa langu lingine, ikiwa unakaa chini na kusoma Mahubiri ya Yesu Mlimani katika tafsiri ya kisasa, labda itakuchukua takriban, sijui, dakika kumi au zaidi kuisoma, kulingana na jinsi unavyoisoma haraka au polepole au kwa kutafakari. Nina shaka sana Yesu alizungumza kwa dakika kumi siku hiyo.

Uwezekano mkubwa zaidi, Mahubiri ya Mlimani ni muhtasari sahihi na wa kutosha wa kile Yesu alisema na ni nini hasa Yesu alikuwa akijaribu kuelewa. Kwa hivyo, kuna nyakati katika Injili ambapo labda waandishi wana maneno halisi au karibu na maneno, haswa ikiwa Yesu alizungumza kwa Kiaramu na Injili zetu ziko kwa Kigiriki, basi tuna tafsiri za Kigiriki za kile Yesu alisema. Lakini nje ya visa hivyo, labda hotuba nyingi za Yesu ni muhtasari zaidi, muhtasari sahihi na wa kutosha wa kile Yesu alisema.

Na katika karne ya kwanza, hakuna mtu ambaye angefikiria tofauti. Inaweza kuwa sawa kidogo na wakati, kwa mfano, tunapokuwa na mkutano wa kitivo hapa Gordon, dakika zina urefu wa kurasa mbili au tatu, lakini mkutano hudumu kwa saa nzima. Hakuna mtu ambaye angemlaumu katibu katika mkutano wa bodi kwa kufupisha katika dakika kile mtu alisema.

Kwa muda mrefu kama inawasilisha kwa usahihi na vya kutosha kile kilichosemwa, dakika zitapita na hakuna mtu atakayefikiria wazo la pili. Hiyo inaweza kuwa sawa kidogo na wakati mwingine kile tunachopata katika Injili, ambayo ni muhtasari wa kile Yesu aliwasiliana na kile alichofundisha, ingawa tena, muhtasari sahihi na wa kutosha. Kwa hivyo, tutaangalia hilo linapokuja suala la jinsi hiyo inavyoathiri jinsi tunavyosoma Injili.

Aina ya pili ni epistolary. Hii inaweza kuwa moja ambayo tunaifahamu zaidi, lakini hata hivyo, nyaraka za karne ya kwanza zinaweza kupotoka kutoka kwa kile tunachofanya tunapoandika nyaraka leo. Nyaraka katika karne ya kwanza zilikuwa njia ya kawaida sana ya kuwasiliana karibu aina yoyote ya habari.

Wanaweza kutumika kwa shughuli za biashara. Wanaweza kutumika hata hadi trakti za falsafa na kitu chochote katikati. Kwa hivyo, unaweza kutumia barua kuunda na kuwasiliana karibu aina yoyote ya habari.

Kile ambacho watu wengi hupuuza ni kitabu cha mwisho kabisa cha Biblia, kitabu cha Ufunuo, kwa kweli ni barua. Imeundwa kwa namna ya barua. Kwa hivyo, barua inaweza kutumika katika karne ya kwanza kuwasiliana karibu aina yoyote ya habari.

Ilikuwa imetengenezwa vizuri pia. Hiyo ni, ilikuwa na muundo wa kawaida ambao mwandishi katika karne ya kwanza angefuata. Kwa hivyo, unapoangalia barua za Paulo, kwa mfano, nyingi zao, ingawa zinapotoka kwa njia muhimu, wao, kwa sehemu kubwa, hufuata muundo wa kawaida wa karne ya kwanza na njia ya kuandika.

Kwa kweli tuna barua kadhaa ambazo zimefunuliwa, zilizoandikwa wakati wa karne ya kwanza ambazo zinashuhudia jinsi barua za karne ya kwanza zilivyoonekana katika barua za Paulo. Ingawa kuna zaidi ya hayo, hakuna chochote chini ya barua za kawaida za karne ya kwanza ambapo unaweza kuwasiliana juu ya chochote kwa njia ya barua. Mambo mengine kadhaa juu ya barua, nambari moja, barua mara nyingi ilifanya kazi na pia aina ya surrogate kwa uwepo wa mzungumzaji.

Kwa hivyo, ungeandika barua ikiwa ungekuwa na kitu muhimu cha kumwambia mtu na haungeweza kuwa mbele yake, barua itakuwa mbadala wa hilo. Kwa hivyo, barua hizo mara nyingi zilikuwa mbadala wa mamlaka ya kitume ya Paulo, na alitarajia wasomaji kuzichukulia kwa uzito ule ule ambao wangemchukua Paulo ikiwa angekuwepo kuwahutubia ana kwa ana. Kwa hivyo, herufi zinaweza kufanya kazi kama mbadala wa uwepo wa mzungumzaji.

Jambo lingine, pia, ni kwa njia ile ile ambayo kuna aina tofauti za barua leo, kulikuwa na aina tofauti za barua katika karne ya kwanza, na kuna barua kadhaa ambazo Paulo anaandika ambazo zinafanana na aina za kawaida za barua za karne ya kwanza, na kwa kweli hufanya tofauti kidogo katika jinsi unavyosoma na kutafsiri barua. Tutaangalia hilo tutakapoifikia. Lakini tena, barua zilikuwa njia ya kawaida ya kuwasiliana.

Paulo hakutunga barua hizi au muundo wa barua, alikuwa akifuata tu njia ya kawaida ya kuwasiliana habari katika mazingira ya karne ya kwanza ya Greco-Kirumi. Aina hii ya aina ya epistolary pia inaonekana katika pengine kitabu cha Waebrania kwa kiasi fulani, 1 na 2 Petro, barua za Yohana, na Yuda, na kama nilivyosema, hata Ufunuo kwa kweli iko katika mfumo wa barua. Aina ya mwisho ya fasihi ambayo inajumuisha kitabu kimoja tu, na hicho ni kitabu cha Ufunuo, ni apocalypse.

Tutazungumza zaidi juu ya hili tutakapofika kwenye kitabu cha Ufunuo mwishoni mwa muhula kwa sababu nina hakika kuelewa aina ya fasihi ya kitabu hiki ni muhimu

na muhimu kwa kuepuka jinsi Ufunuo mara nyingi umetendewa na wakati mwingine kutumiwa vibaya. Tena, tunahitaji kuelewa kwamba kitabu cha Ufunuo kimeandikwa tu, kilipokelewa na mwandishi na kuandikwa kwa njia ya kawaida ya fasihi katika karne ya kwanza, pamoja na barua, fomu ya fasihi inayojulikana au ambayo tumeiita kama apocalypse. Kimsingi, apocalypse ilikuwa akaunti ya tawasifu ya mtu wa kwanza ya uzoefu wa maono.

Kwa hivyo, unaposoma kitabu cha Ufunuo, kinachoanza katika sura ya 4, Yohana anasema, Niliona mbingu ikiwa imefunguliwa, na Yohana basi anaambiwa aje na anaenda mbinguni. Hiyo ilikuwa kawaida katika apocalypses zilizoandikwa takriban kutoka 200 KK hadi 200 BK, takriban miaka 200 kabla na baada ya kuandikwa kwa kitabu cha Ufunuo. Kwa hivyo, unaweza kupata tafsiri za Kiingereza za idadi ya apocalypses hizi.

Ninaweza kukuelekeza katika mwelekeo wa hilo ikiwa una nia, lakini ukweli ni kwamba kitabu cha Ufunuo cha Yohana sio cha kipekee. Haikutoka tu nje ya bluu. Anafuata njia ya kawaida ya kuandika, ya kupokea ufunuo kutoka kwa Mungu, lakini kisha kuirekodi kwa wasomaji wake, inayojulikana kama apocalypse.

Tena, kimsingi, ni akaunti ya mtu wa kwanza ya uzoefu wa maono, na kawaida huwasilishwa kwa lugha ya mfano sana. Inawasilishwa katika alama za wanyama wa ajabu na picha na vitu kama hivyo, na ufunguo ni kujaribu kutatua mahali ambapo mwandishi, ni nini asili ya picha hizi. Wanamaanisha nini? Wangewasiliana nini na wasomaji wa karne ya kwanza? Sio sana kile wanachoonekana kumaanisha kwetu katika karne ya 21. Kwa hivyo, tutazungumza zaidi juu ya Ufunuo tutakapofika huko, lakini angalau katika Agano Jipya, ni mfano pekee wa apocalypse.

Hata hivyo, sio mfano pekee wa apocalypse katika karne ya kwanza. Kulikuwa na wengi. Ilikuwa aina ya fasihi ya kawaida ambayo wasomaji wangeifahamu wakati walipoisikia ikisomewa kwao.

Sawa, kwa hivyo hiyo ni ladha kidogo tu ya utofauti wa aina za fasihi. Hata ndani ya fasihi hii, kuna aina anuwai za aina za fasihi. Baadhi yao tutaangalia.

Kwa mfano, tutatumia muda kuangalia mifano. Mfano ni nini? Moja ya aina za kawaida za mafundisho ya Yesu. Tena, mfano huo ungekuwa aina ya kawaida ya fasihi au njia ya kufundisha katika karne ya kwanza.

Na kwa hivyo hata hivyo mafundisho na yaliyomo ni tofauti, aina yake ingefuata kile ambacho kingekuwa cha kawaida na kinachotambulika kati ya wasikilizaji na wasomaji wa karne ya kwanza. Kwa hivyo, tunapokuja kwenye vitabu tofauti, tutaauliza swali, aina ya fasihi au aina ya fasihi inaathiri vipi jinsi tunavyokaribia kitabu hiki na jinsi tunavyokisoma? Sasa ili kuvuta karibu kidogo, nataka kuanza kuzungumza haswa juu ya Injili kabla ya kuanza kuchunguza maandiko maalum yenyewe,

Mathayo, Marko, Luka, na Yohana. Ninataka tu kutoa uchunguzi kwa ujumla kuhusiana na jinsi tunavyowakaribia.

Suala moja ni, tunaweza kuamini Injili zetu? Na kwa hilo namaanisha, tunaweza kuamini kwamba tunaposoma Injili hutupatia akaunti sahihi na za kuaminika za kile Yesu alifanya na kile Yesu alisema? Au tunapaswa kuzielewa kama za kubuni zaidi au kama uzushi wa kanisa wa kile walichofikiri Yesu alifanya na kusema au kile walichotaka kumfanya Yesu afanye na kusema? Kwa hivyo, tunaweza kuamini Injili? Hiyo ni, je, kwa kiasi fulani, wanatupa akaunti za kuaminika na sahihi na habari za mafundisho ya Yesu na mambo ambayo alifanya? Labda unamfahamu CS Lewis. Baadhi yenu mnafahamu trilemma inayojulikana ya CS Lewis. Nadhani alibishana kwa hili katika kitabu ambacho ulikuwa ukifanya, miaka kadhaa iliyopita kabla ya darasa la Mazungumzo Makuu, aina ya darasa la aina ya semina ya wanafunzi wapya inayojulikana kama Ukristo, Tabia, na Utamaduni.

Na moja ya vitabu ulivyosoma, cha kwanza nadhani, kilikuwa Ukristo wa Mere wa CS Lewis. Baadhi yenu labda mmesoma hiyo. Na nadhani ni pale anayobishana kwa kile kinachoitwa trilemma ya Lewis.

Hiyo ni, unaposoma akaunti za Yesu katika Injili na kile Yesu anadai, Yesu alikuwa mwongo, mwendawazimu, au alikuwa Bwana. Hiyo ni, Yesu alikuwa akidanganya juu ya yeye ni nani. Wakati Yesu alidai kuwa Mwana wa Mungu na kudai kufa kwa ajili ya dhambi za wanadamu na kwamba atafufuka, Yesu alikuwa akidanganya au labda Yesu alikuwa amepoteza akili.

Alikuwa mwendawazimu. Hakujua alikuwa akizungumza nini. Alipinduliwa sana hivi kwamba kile alichokuwa akisema hakikuwa na msingi katika ukweli hata kidogo.

Au, Yesu ndiye aliodai kuwa. Alikuwa Bwana. Na, kwa kweli, Lewis anasema kuwa ni ya mwisho.

Shida ni kwamba, Lewis aliacha ya nne nje. Na hiyo ni, kwa kweli, swali ambalo unapaswa kuuliza kabla ya kuuliza hizi tatu. Na hiyo ni ikiwa Injili ni hadithi.

Mtu anaweza kudai kwamba Yesu, ndio, Yesu alikuwa Bwana kama alivyodai kuwa, lakini Injili ni hadithi za kubuni, hadithi ambazo hazipaswi kuchukuliwa kwa uzito. Kwa hivyo, mtu anapaswa kushughulikia swali hilo kabla ya kushughulika na mwongo wa Lewis, mwendawazimu, au Bwana. Kwa kweli, kumekuwa na majaribio kadhaa ya kuuliza swali, Yesu alikuwa nani? Kwa hivyo, hilo ndilo swali la kwanza katika maelezo yako.

Yesu alikuwa nani hasa? Njia maarufu sana, kwa kweli, hii ilifanywa kuwa maarufu si muda mrefu uliopita na kitabu kilichoonekana kama hiki, Msimbo wa Da Vinci wa Dan Brown. Lakini, nadhani tumerejelea hii hapo awali, lakini kile Brown alikuwa

akisema kwa kweli kilikuwa toleo maarufu la kile kinachofanywa mara nyingi katika duru za kitaaluma. Na hiyo ni kumwona Yesu, au kuona Injili, sio kama akaunti za kuaminika za kihistoria au akaunti za kihistoria juu ya Yesu, lakini tena, kufuata aina ya hadithi zaidi au ya uwongo.

Kwa hivyo, Injili hazikusudiwa kutupa akaunti ya kihistoria ya Yesu alikuwa nani na kile alichosema, lakini badala yake, Injili zinaonyesha, kwa maoni ya Brown na maoni ya wengine, zinaonyesha zaidi theolojia ya kanisa la kwanza. Kwa maneno mengine, ni theolojia na fikra za kanisa la kwanza ambazo zilimfanya Yesu kuwa Bwana. Kwa kweli, Yesu kwa kweli, wasomi wengi wanafikiria kwamba hatuwezi kujua chochote juu ya Yesu.

Ikiwa ulivua maganda yote, punje ya kihistoria katikati ya Injili, kimsingi unachojua juu ya Yesu ni kwamba alikuwa mtu fulani katika karne ya kwanza ambaye alizunguka Palestina akifundisha mambo mazuri na mwishowe aliuawa kwa kile alichoa mini. Hiyo ni juu ya yote tunayoweza kujua juu ya Yesu. Kila kitu kingine kimsingi, punje hii ndogo ya Yesu imefunikwa na kupeperushwa nje ya uwiano kulingana na imani ya kanisa.

Kwa maneno mengine, Injili hazionyeshi Yesu alikuwa nani. Zinaonyesha kanisa liliamini kuwa yeye ni nani, kanisa lilifundisha alikuwa nini, na kanisa lilifikiri alikuwa nini. Kwa hivyo, Yesu kwa kweli hakuwa mwana wa Mungu ambaye alikufa kwa ajili ya dhambi za wanadamu na alifufuliwa kutoka kwa wafu, badala yake, alitoka mbinguni, ambaye alikuwa Mungu mwenye mwili.

Badala yake, hiyo ni aina tena, hiyo inaonyesha imani ya kanisa. Huyo ndiye kanisa lilifikiri alikuwa. Lakini ukiondoa hiyo, ulichonacho ni mwanadamu tu ambaye alifundisha mambo mazuri katika karne ya kwanza na kuuawa kwa kile alichoa mini.

Kwa hivyo, swali ni je, je, Injili, je, Injili ni zaidi ya kielelezo cha imani ya kanisa na walidhani Yesu alikuwa nani, au je, Injili zinatupatia habari ya kuaminika na inayoweza kuthibitishwa kihistoria juu ya kile Yesu alifundisha na alikuwa nani hasa? Hiyo ni, tunaweza kuamini Injili? Je, wanatupa picha sahihi ya Kristo alikuwa nani na alifanya nini? Au Injili ni onyesho tu la theolojia ya kanisa, imani yao, na fikra zao? Na zinaonyesha kanisa lilimfanya Yesu kuwa nani. Hiyo pia imefungwa na swali lingine katika maelezo yako, kujenga upya historia ya kanisa. Pamoja na picha hii, picha ya Yesu ambayo hatuwezi kujua chochote juu yake isipokuwa kile kanisa lilimfanya awe na kile walichomwamini kuwa, ni kwamba mara nyingi historia ya kanisa inafikiriwa upya ili ionekane kama hii.

Kwa kweli, katika karne tatu au nne za kwanza za kanisa la kwanza, hakukuwa na maoni moja juu ya Yesu Kristo. Kulikuwa na Ukristo tofauti. Utagundua katika maelezo yako nina mtu anayelitwa jina la Bart Ehrman na kando yake jina la moja ya kazi zake ambayo ni Ukristo Uliopotea, wingi.

Kwa hivyo, anachosema ni kwamba, na kile wasomi wengi wanasema ni kwamba Ukristo ulikuwa wa wingi sana katika karne ya kwanza. Hakukuwa na mtazamo mmoja mkubwa wa Ukristo au Kristo alikuwa nani na ilikuwa baadaye tu wakati hiyo iliibuka. Hiyo ilikuwa karne kadhaa baadaye, washindi, wenye nguvu zaidi, waliamua hivi ndivyo Ukristo utakavyokuwa, na hivi ndivyo tutakavyosema juu ya Yesu Kristo.

Na kwa hivyo tena, kile tunachopata katika Injili ni onyesho moja tu la kipengele kimoja cha Ukristo na walidhani Yesu alikuwa nani, lakini sio pekee na hakika sio kubwa kulingana na maoni haya. Sasa tunatathmini vipi hilo? Kwanza kabisa, sijui ikiwa nina hii kwenye maelezo yako au la. Kwanza kabisa, kwa njia ya tathmini, inaonekana kwangu unaposoma Agano Jipya, sio kweli kwamba Ukristo ulivumilia mitazamo anuwai na hakukuwa na hamu ya maoni sahihi ya Ukristo au maoni sahihi ya Yesu Kristo.

Soma hati za Agano Jipya na uone jinsi wanavyovutiwa na kuhifadhi ukweli kinyume na uwongo au makosa. Tutaona kwamba hati kadhaa za Agano Jipya ziliandikwa kwa kweli kujibu maoni potovu ya Kristo au maoni potovu ya maisha ya Kikristo, kwa mfano. Kwa hivyo, sio kweli kwamba kanisa halikuwa na hamu ya kile ambacho kilikuwa kweli au kwamba lilivumilia maoni anuwai mapema sana.

Tayari katika hati za Agano Jipya zenyewe, unapata wasiwasi juu ya kile kilichokuwa kweli kinyume na dhidi ya maoni ya uwongo ya Yesu Kristo. Pili, maoni haya pia yanaonekana kufanya kazi na dichotomy hii ya uwongo kati ya historia na theolojia. Ikiwa mwandishi wa Agano Jipya alikuwa akiandika theolojia, hangeweza kuwa akiandika historia mara nyingi jinsi inavyokwenda.

Lakini tena, hiyo inaonekana kwangu kuwa njia isiyo halali ya kuelewa Agano Jipya, haswa maandishi ya injili. Kwa sababu tu waliandika theolojia, kwa sababu tu walikuwa na mtazamo fulani na itikadi ambayo walikuwa wakijaribu kuwasiliana haikumaanisha kwamba walipotosha ukweli au walicheza haraka na huru na ukweli. Kwa hivyo, sio kweli kwamba kwa sababu tu mtu anaandika theolojia kwamba kwa hivyo havutiwi na historia.

Tena, tumeona kwamba maandishi wa Agano Jipya hawaandiki tu hati za historia. Wanaandika hati za kitheolojia. Wana nia ya kumwonyesha Kristo kwa njia fulani.

Lakini wakati huo huo, sio lazima kuhitimisha kwa hivyo lazima walikosea historia au hawakupendezwa na akaunti sahihi ya kihistoria ya mafundisho ya Yesu na kile alichofanya. Kwa hivyo, sio sahihi kuteka mgawanyiko kama huo kati ya historia na theolojia kana kwamba haziwezi kuishi pamoja. Hatimaye, kanisa, kuna ushahidi unaposoma injili, kuna ushahidi kwamba kanisa lilikuwa na nia ya kuonyesha kwa usahihi maisha na mafundisho ya Yesu Kristo.

Sio mdogo zaidi ingekuwa utegemezi na uwepo wa mashuhuda wa macho katika karne ya kwanza. Angalau mwandishi mmoja wa injili, Luka, anatuambia wazi kwamba anategemea kwa uandishi wa injili yake. Anataja wazi uwepo wa mashahidi wa macho ambao alitegemea wakati aliandika injili yake.

Kwa hivyo, uwepo wa mashahidi wa macho na viashiria vingine vinaonekana kupendekeza kwamba kanisa lilipendezwa na hata hivyo injili zinarekodi kitheolojia umuhimu wa Kristo, maisha na kifo chake, na mafundisho. Wakati huo huo, pia wana nia ya kuhifadhi kwa usahihi kile Yesu alifanya na kufundisha badala ya kutunga akaunti ambayo inaonyesha tu kile kanisa liliamini na sio lazima kile Yesu mwenyewe alifundisha na kufikiria. Kwa hivyo, tuliuliza swali mwanzoni, tunaweza kuamini injili zetu? Na tena, kabla ya utatu wa CS Lewis, Yesu alikuwa mwongo, mwendawazimu, au Bwana, tunapaswa kuuliza, vizuri, injili zinaweza kuwa hadithi? Nimependekeza kwako kwamba badala yake, tunaweza kuamini injili zetu.

Kwanza kabisa, kama nilivyosema, ingekuwa uwepo wa mashahidi wa macho ambao wangeweza kushauriwa ili kudhibiti mila na mafundisho na maandishi. Kwa hivyo, uwepo wa mashuhuda wa macho ungefanya iwe vigumu kwa uzushi tu kupitishwa kama kweli katika karne ya kwanza, haswa katika injili. Kwa kweli, wakati mwingine mimi hutumia mfano huu na ninaazima mfano huu kutoka kwa Craig Blomberg ambaye atakuwa mwenzangu katika Seminari ya Denver nitakapofundisha huko mwaka ujao.

Lakini Craig Blomberg, ambaye anajulikana sana, ninarejelea kitabu chake katika maelezo yako kama nyenzo muhimu sana kwa uaminifu wa kihistoria wa injili. Mlinganisho wa kawaida ambao wasomi wengi hutumia kuonyesha kwamba injili hazikuwa, kwamba usahihi wa nyenzo za hadithi, na kadhalika, ungeingia ni mchezo wa mazungumzo ya simu. Labda umecheza hiyo katika mpangilio fulani, labda sio hapa Gordon.

Lakini ikiwa nilianza na ninong'oneza kitu sikioni mwako ambacho hakuna mtu mwingine angeweza kusikia na unakitisha, kwa wakati, ikiwa tungekuwa na wakati, tunaweza kuifanya na unaweza kuona jinsi inavyofanya kazi. Kufikia wakati ilipofika nyuma, kawaida iliishia kuwa kitu tofauti kabisa na kile nilichosema na kila mtu alicheka vizuri kwa sababu wakati mwingine inaishia kuwa ya ujinga na haiko karibu hata na kile nilichosema. Na hiyo mara nyingi huonekana kama mlinganisho wa kile kinachotokea kwa injili.

Kama unavyojua, ni kweli kwamba nyenzo nyingi tulizo nazo katika injili kwa sehemu kubwa zilipitishwa kwa mdomo. Kuna ushahidi kwamba baadhi yake yangeandikwa, na kwamba maandishi wa injili wangeweza kupata nyenzo fulani zilizoandikwa, lakini mafundisho mengi ya Yesu yangepitishwa kwa mdomo na hiyo ni ngumu kwetu wakati mwingine kufikiria katika enzi yetu ya elektroniki na kiteknolojia ambapo kila kitu hupitishwa kwa barua pepe au kitu kama hicho au kwenye Facebook au

chochote. Lakini katika karne ya kwanza, habari nyingi zingepitishwa kwa mdomo na mafundisho mengi ya Yesu yangehifadhiwa na kupitishwa kwa mdomo.

Kwa kweli, Paulo anatuambia, kwamba mtume Paulo anatuambia kwamba ndivyo alivyopokea injili, ilipitishwa kwake kwa mdomo. Lakini wengine huchukua hiyo na wanatumia mlinganisho huu wa simu, ambayo ni, tena, ikiwa ningekunong'oneza kitu na ukakipitisha wakati unafika mwisho wa chumba, inasikika kuwa ya ujinga na wengine wangesema ndivyo ilivyotokea kwa injili. Walipopitishwa, ingeongezwa na labda haieleweki na kwa hivyo wakati hatimaye inafika kwa Mathayo, Marko, Luka, na Yohana, kile wanachoandika ni wazi kitapambwa na kuongezwa na tofauti sana na kile kilichotokea.

Tena, Craig Blomberg anasema shida pekee na mlinganisho huo ni kwamba mlinganisho bora utakuwa kwa sababu ya uwepo wa mashuhuda wa macho na labda hata nyenzo zingine zilizoandikwa ili kuidhibiti mlinganisho bora utakuwa ikiwa kila mtu wa saba niliyesema, sasa simama na uniambie nilichosema. Na ikiwa wamekosea, basi ningeweza kuwasahihisha na kisha wanaanza na wanapitia saba zaidi na kisha ningemwambia mtu huyo, simama na uniambie ulichosikia. Na tena, ikiwa haikuwa sahihi, basi ningeweza kuzisahihisha ili kuhakikisha kuwa bidhaa ya mwisho itakuwa sahihi na onyesho sahihi la kile nilichosema.

Kwa hivyo, uwepo wa mashuhuda labda ulichukua jukumu kubwa katika kudhibiti mila kutoka kwa kuwa bure kwa wote na taswira isiyo sahihi ya Yesu alikuwa nani. Makubaliano kati ya Injili, ni ya kuvutia, wakati wengi ni wepesi kuonyesha tofauti, kinachojulikana kama tofauti, au tofauti katika Injili, kinachofurahisha ni kufanana na makubaliano kati ya Mathayo, Marko, Luka, na Yohana ambayo yanaonyesha mapokeo thabiti badala ya kupitisha nyenzo bila kudhibitiwa. Ukweli kwamba habari nyingi zinaweza kuthibitishwa kihistoria, nitakuelekeza kwenye kitabu ambacho kitajibu baadhi ya maswali hayo.

Na tunapotambua na tunaporuhusu asili ya Injili zenyewe, tena, tunapozingatia na kuzingatia ukweli kwamba Injili hazijaribu kukupa akaunti ya pigo kwa pigo ya neno kwa neno kila kitu Yesu alisema na hawajaribu kukupa wasifu wa kina wa kila kitu Yesu alisema, tunapogundua kuwa waandishi wanaweza kufupisha hotuba ya Yesu, tunapogundua kuwa wakati mwingine wanaweza kuchora umuhimu wa kile Yesu alimaanisha na umuhimu wa mambo ambayo Yesu alifanya, tunapowapima kwa kuzingatia viwango vinavyokubalika vya uandishi katika karne ya kwanza, basi inaonekana kwangu kwamba jibu la swali, tunaweza kuamini Injili zetu, ni ndiyo kubwa. Na ningeweza, tena, nimeorodhesha kitabu chini ya ukurasa na moja ya vitabu muhimu zaidi juu ya uaminifu wa kihistoria wa Injili kitabu kwa jina hilo na Craig Blomberg ambacho hupitia na kuchunguza vifungu kadhaa, haswa vifungu katika Injili ambavyo vinaonekana kupingana au vinaonekana kupingana na anatoa suluhisho zinazokubalika ambazo zinaonyesha kuwa hakuna haja ya kutilia shaka uaminifu wa Injili. Hakuna haja ya kuziona kama uzushi tu au tafakari tu ya kile kanisa

lilifikiria, tafakari tu ya imani ya kanisa, ambayo haijajikita katika ukweli, katika ukweli wa kihistoria, lakini hiyo ni uaminifu wa kihistoria wa Injili na Craig Blomberg.

Kwa bahati mbaya, tarehe ya 1987 ilikuwa uchapishaji wa asili. Imerekebishwa katika miaka michache iliyopita, kwa hivyo kuna toleo lililorekebishwa. Bado sijasisisha maelezo yangu ili kuonyesha hilo.

Sawa, maswali yoyote hadi sasa? Kuna mengi zaidi ambayo yanaweza kusemwa. Nimetoa muhtasari huo kwa njia fupi sana, lakini maswali mengine yoyote? Tena, ningependekeza uangalie kitabu cha Blomberg ikiwa una nia ya kufuata hii zaidi. Ndiyo? Hakika, hiyo itakuwa hivyo.

Ninafikiria tu ikiwa nitamjibu mtu ambaye hafikirii kuwa ndivyo ilivyo, basi haitanifikisha popote kusema, vizuri, hii imeandikwa na uvuvio wa Roho Mtakatifu, kwa hivyo ni sahihi. Kwa mtu ambaye haamini hivyo, nitaangalia baadhi ya mambo haya mengine, lakini kwa hakika, ningekubali, hatimaye, kwamba nyuma ya haya yote kuna Roho wa Mungu anayewaongoza waandishi, kama hata moja ya Injili inavyodai ni kesi, kwamba Roho wa Mungu anawaongoza waandishi ili kile wangetoa, bila kuondoa ubinadamu, tena, soma Luka 1: 1-4. Luka alipitia mchakato wa kibinadamu wa karne ya kwanza wa kuandaa bibliografia, lakini wakati huo huo, uko sahihi kabisa, ukigundua kwamba Roho Mtakatifu alifanya kazi kupitia mchakato huo ili matokeo ya mwisho sio chini ya Neno la Mungu kwetu.

Sawa, jambo lingine la kusema juu ya Injili kwa ujumla, na hiyo ni wakati unasoma Mathayo, Marko, na Luka haswa, Yohana ni tofauti kidogo. Tutazungumza juu ya tunapofika kwenye Injili ya Yohana, Injili ya nne, tutaauliza swali, kwa nini inaonekana tofauti sana na Mathayo, Marko, na Luka? Unaona, sio tu kwamba lugha ni tofauti sana, lakini unapata akaunti nyingi na mambo ambayo Yesu alifundisha katika Yohana ambayo haupati popote katika Mathayo, Marko, na Luka. Kwa hivyo, tutaauliza swali, kwa nini Yohana ni tofauti sana na Injili zingine tatu? Lakini swali ninalotaka kuzingatia ni, kwa nini Mathayo, Marko, na Luka, Injili tatu za kwanza, zinafanana sana? Tunatumahi kuwa umeshikwa, umeendelea na usomaji wako wa Agano Jipya, na hiyo inamaanisha kuwa kwa matumaini umepitia Mathayo, Marko, na Luka tayari, na kwa matumaini, kuna hisia ya Deja vu unapoisoma ambayo ni kwamba, wakati unapopitia Luka, ni kama, jamani, nimeona nyenzo hii mara mbili tayari.

Inakaribia kujirudia wakati mwingine, kwa sababu Mathayo, Marko, na Luka wana mwingiliano mkubwa kati yao, sio tu katika yaliyomo wanayowasilisha na kwa mpangilio, lakini hata wakati mwingine katika maneno, jinsi Injili zinavyosemwa, na jinsi mambo yanavyowekwa pamoja. Kwa hivyo hii ndio inayojulikana, au kile wasomi wanaita, na kwa matumaini, umechukua hii kutoka kwa kitabu chako cha kiada, hii ndio wasomi wanaita Shida ya Synoptic. Hiyo ni, Shida ya Synoptic ni neno ambalo linahusu, ni uhusiano gani kati ya Mathayo, Marko, na Luka. Tunawezaje kuhesabu

ukweli kwamba Injili hizi tatu, zinapoonekana pamoja, kwa hivyo synoptic, kutazama au kuona pamoja, zinapoonekana pamoja, Injili hizi tatu zinafanana kwa karibu sana?

Je, unahesabuje hilo? Je, unaelezeaje kufanana kati ya Mathayo, Marko, na Luka? Tena, sio tu mpangilio wa matukio, ni pamoja na nyenzo sawa, hadi maneno halisi ya sehemu kadhaa za Mathayo, Marko, na Luka. Wakati Mathayo, Marko, na Luka wanarejelea tukio fulani au msembo fulani wa Yesu, maneno hayo yanakaribia kufanana. Ni karibu sana kwamba ikiwa ningepata karatasi tatu za utafiti kutoka kwako ambazo zilikuwa karibu kama Mathayo, Marko, na Luka walivyo katika maneno, labda ningekupigia simu na kuuliza ni nini kinaendelea kwa sababu ningeshuku aina fulani ya ushirikiano.

Kwa hivyo, swali ni, tunaelezeaje kufanana kati ya Mathayo, Marko, na Luka? Hapa kuna mfano mmoja. Huu ndio mstari unaoongoza kwa... Mathayo, Marko, na Luka wote wanarekodi kugeuzwa sura kwa Yesu. Kumbuka, karibu nusu ya kila Injili, Yesu anapanda mlimani pamoja na Petro, Yakobo, na Yohana, na amebadilika au kugeuzwa sura mbele yao, inayojulikana kama kugeuzwa sura katika Injili zote tatu.

Mstari unaoongoza kwa hiyo katika Mathayo 17.1, na baada ya siku sita, Yesu alichukua pamoja naye Petro, Yakobo, na Yohana, ndugu yake, na kuwaongoza juu ya mlima mrefu peke yao. Sasa nataka utambue, kwamba hii sio nukuu ya Yesu. Unaweza kubishana wakati mwingine, vizuri, ikiwa walikuwa sawa katika nukuu za Yesu, hiyo ilimaanisha tu walikuwa na ufikiaji wa nyenzo sawa.

Kwamba wote walikuwa wakimnukuu Yesu kwa haki neno kwa neno. Lakini hii sio nukuu. Hii ni sehemu ya masimulizi ya Mathayo mwenyewe.

Aliandika hivi. Yeye hanukuu neno la mtu mwingine. Hii ni akaunti yake ya hadithi, inayoongoza kwa matukio ya Yesu kubadilishwa sura.

Huyu hapa Marko, sura ya 9, na baada ya siku sita, Yesu alichukua pamoja naye Petro, Yakobo, na Yohana, na kuwaongoza juu ya mlima mrefu peke yao. Hiyo inavutia. Sikumbuki ni tafsiri gani ninayofuata.

Hii inaweza kuwa yangu mwenyewe, lakini ninajaribu pia kutafakari jinsi maandishi ya Kigiriki yangeonekana pia. Lakini unaona Marko na Mathayo, na kilicho muhimu, hii sio nukuu ya kile mtu anasema, ni haya ni maoni ya hadithi ya maandishi wenyewe. Huyu hapa Luka.

Samahani ikiwa ninapungua kidogo hapa kwa baadhi yenu. Sasa, kama siku nane baada ya hii, angalia Luka anatumia siku nane. Hivi sasa hatutaingia kwa nini anafanya hivyo, lakini alichukua pamoja naye Petro, na Yohana, na Yakobo, na akapanda mlimani kuomba.

Kwa hivyo, Luka ana tofauti kidogo, lakini bado, inafurahisha kwamba ana mpangilio sawa wa kumbukumbu ya siku nane, kutajwa kwa Petro, Yakobo, na Yohana, ingawa anabadilisha Yakobo na Yohana, na kisha ukweli kwamba alipanda mlimani. Lakini Luka anaongeza kwamba alienda kuomba, ambayo ya kufurahisha, Yesu kuomba ni mada ya kawaida sana katika Luka. Unaona imesisitizwa tena na tena.

Kwa hivyo hiyo inaweza kuelezea kwa nini Luka anayo na wengine hawana. Lakini tunawezaje kuhesabu hii? Na hii sio aya hii. Yote yamekwisha Mathayo, Marko, na Luka.

Tena, ikiwa ningekuwa na karatasi tatu ambazo zilikuwa na kiwango cha kufanana kwa maneno ambayo ninapata katika mistari hii mitatu, ningelazimika kufanya mazungumzo na wewe na labda mkuu wa shule ili kujua ni nini kilitokea. Au ningeweza kukufanya uwasilishe kwa SafeAssign na ingepata au kitu kama hicho. Lakini tena, hii sio mistari hii mitatu tu.

Hii imeenea kote Mathayo, Marko, na Luka. Na swali ni, ni nini kinaendelea na tunaelezeaje hii? Hii ndio inayojulikana kama shida ya synoptic. Tunaelezeaje uhusiano kati ya Mathayo, Marko, na Luka, hati tatu ambazo zinaonyesha kufanana kwa kushangaza sio tu kwa mpangilio wa matukio lakini maneno, hata maneno yenyewe?

Kumekuwa na majaribio kadhaa, na hii ni chini ya nani anayetumia nani kwenye daftari lako. Ya kwanza ni kwamba wengine wamependekeza kwamba licha ya kufanana huku, injili kwa kweli hazijitegemei. Hiyo ni, ziliandikwa kwa kujitegemea bila kujuana.

Kuna njia kadhaa za kuelewa hili. Wengine wamehusisha hii tu na uvuvio wa Roho Mtakatifu kwa sababu Mathayo, Marko, na Luka waliongozwa na Roho Mtakatifu, ambayo ninaamini, ni kwamba inachangia kufanana. Shida na maoni hayo ni, vipi kuhusu tofauti? Licha ya kufanana hizi, kuna, unajua, ni nini kilitokea hapa? Je, Roho Mtakatifu alichoka na Luka hakupata kabisa kila kitu ambacho Roho Mtakatifu alitaka kusema au nini kiliendelea? Kwa hivyo, haielezei tofauti zingine ambazo unapata katika Mathayo, Marko, na Luka.

Kwa hivyo ndio, ninathibitisha Roho Mtakatifu aliongoza hati hizi, lakini hiyo inahesabu kufanana kati ya Mathayo, Marko, na Luka? Njia nyingine ni kwamba Mathayo, Marko, na Luka walikuwa na ufikiaji wa mapokeo ya kawaida ya mdomo. Kumbuka tulisema nyenzo nyingi za injili zilipitishwa kwa mdomo hadi hatimaye ilipojitolea kuandika katika Mathayo, Marko, Luka, na Yohana. Kwa hivyo, wengine wamependekeza Mathayo, Marko, na Luka, walikuwa huru kutoka kwa kila mmoja, lakini walitumia tu mapokeo yale yale ya mdomo ambayo yalipitishwa kwao.

Na hiyo inachangia kufanana kati ya Mathayo, Marko, na Luka. Hiyo inawezekana. Walakini, wanafunzi wengi wa Agano Jipya na wasomi wanapendelea kuona aina fulani ya utegemezi wa fasihi au uhusiano.

Hiyo ni, moja ya injili iliandika kwanza na zingine mbili zilitumia injili hiyo, au aina fulani ya maelezo kama hayo. Hiyo ni, moja au zaidi ya injili zilikuwa zikitumia injili moja au zaidi ya nyingine. Kuna aina fulani ya kunakili au kukopa au uhusiano kati ya Mathayo, Marko, na Luka.

Na hiyo inachangia kufanana kwa maneno. Tena, ni nini muhimu juu ya hii? Hii ni simulizi. Hii sio nukuu katika hotuba fulani.

Haya ni maoni ya masimulizi ya waandishi wenyewe. Kwa hivyo, maelezo ya kawaida ni kwamba kuna aina fulani ya uhusiano kifasihi. Mmoja au zaidi ya waandishi hawa wanategemea mwingine.

Sasa, kumekuwa na njia tofauti, hatua namba mbili njia hii imeelezewa. Hoja namba mbili katika maelezo yako, Mtakatifu Augustino, mmoja wa mababa wa kanisa la kwanza, Mtakatifu Augustino alifikiria, na hii inaweza kuhesabu mpangilio wa injili katika Agano Lako Jipya, Mathayo, Marko, na Luka. Mtakatifu Augustino alifikiri kwamba Mathayo aliandikwa kwanza.

Sijui kama nina hii katika maelezo yangu. La. Mtakatifu Augustino alifikiri kwamba Mathayo aliandikwa kwanza na kwamba Marko aliandikwa wa pili na alimtumia Mathayo kama moja ya vyanzo vyake.

Na kisha Luka aliandikwa tatu na Luka alikopa kutoka kwa Marko na Mathayo. Kwa hivyo, Mathayo aliandikwa kwanza, injili ya kwanza aliyoandika peke yake. Marko alikuja na kuandika injili yake kwa kutumia Mathayo kama aina ya moja ya vyanzo vyake, aina ya msingi wake.

Na kisha Luka aliandika tatu na alipoandika, alitumia Mathayo na Marko kama chanzo chake kikuu. Tena, maoni hayo labda yanachangia kwa nini una injili kwa mpangilio kama zinatokea, Mathayo, Marko, na Luka. Labda moja ya sababu katika Agano Jipya.

Huo ni uwezekano mmoja. Maoni makubwa ingawa, ambayo watu wengi wanaonekana kushikilia leo, inaonekana kama hii. Marko ilikuwa injili ya kwanza kuandikwa na Mathayo na Luka wote walitumia Marko kama msingi wao.

Kwa hivyo, Marko aliandika peke yake, ilikuwa injili ya kwanza kuandikwa, na kisha Mathayo na Luka wote wangeweza kufikia Marko na walitumia Marko kama aina ya msingi wa kuandika injili yao wenyewe. Hiyo ndiyo njia ya kawaida ya kuelewa

tofauti hizi. Kwa hivyo, Marko angeandikwa kwanza, Mathayo na Luka wote walimtumia Marko, bila kutegemea.

Mathayo na Luka labda hawakujuana walikuwa wakiandika injili. Hawakuwa wakitegemeana. Walikuwa wakiandika kwa kujitegemea lakini wote wawili walikuwa na ufikiaji wa Mark.

Na hiyo ndiyo inayoelezea kufanana kati ya Mathayo, Marko, na Luka. Sasa, nataka kuruka mbele kwenye chati hii. Utaona jambo la pili katika maelezo yako chini ya Marko aliandika kwanza.

Kwa hivyo, huyu hapa Mark. Hii inakusudiwa kuonyesha ukweli kwamba chati hii itakuonyesha njia ya kawaida ya kuelewa uhusiano kati ya injili. Marko angeandikwa kwanza, na kushikilia nitaelezea hii kwa muda mfupi, na kisha Mathayo na Luka wangemtumia Marko kando na kwa kujitegemea.

Sasa, unaweza kuuliza, kwa nini wangemkopa Mark? Tutaangalia hilo kwa muda mfupi tu lakini mwandishi mmoja mashuhuri mapema sana katika karne ya pili kanisani alielezea Marko kama mshirika wa karibu na mkalimani wa Petro. Kwa hivyo, Petro alipewa umaarufu wa Petro. Kumbuka, alikuwa mmoja wa watu ambao walipanda mlimani wakati Yesu alibadilishwa sura katika maandiko hayo ambayo tumeonyesha tu.

Kwa hivyo kutokana na umaarufu wa Petro, ikiwa Marko ndiye mkalimani wa Petro na mshirika wa karibu wa Petro, kutokana na kimo cha Petro katika karne ya kwanza, hiyo inaweza kuwa sababu ya kutosha kwa nini Mathayo na Luka wangetaka kutumia injili yake kama aina ya msingi wao wenyewe. Kwa hivyo Marko aliandikwa kwanza, Mathayo na Luka kisha wakamfuata Marko. Sasa, jambo lingine la kupendeza unalopata unaposoma injili ni kwamba kuna nyenzo nyingi katika Mathayo na Luka ambazo haupati katika Marko.

Kwa mfano, Mahubiri ya Mlimani. Hakuna rekodi ya Mahubiri ya Mlimani huko Marko, lakini Luka na Mathayo wanayo. Na inaonyesha, maneno tena ni karibu sana.

Sasa njia, na kuna maeneo mengine. Kuna maeneo mengine ambapo Mathayo na Luka wana nyenzo zinazofanana sana, lakini huzipati popote katika Marko. Unaelezeaje hilo? Kweli, wasomi wametunga kile kinachoitwa Q. Neno Q linasimama tu kwa chanzo cha neno la Kijerumani.

Kuna kutokubaliana juu ya ikiwa hii iliandikwa au ikiwa ilikuwa ya mdomo au chochote, na sina nia ya kujua. Kwa kweli, wasomi wamekisia, hata wamekuja na jamii ambayo ilizalisha Q na kile jamii ya Q inaamini. Wanarundika uvumi juu ya uvumi.

Ninachomaanisha kwa hii ni kwamba Q inasimama tu kwa nyenzo ambazo unapata katika Mathayo na Luka, kama vile Mahubiri ya Mlimani, lakini haupati popote katika Marko. Au simulizi la kuzaliwa, simulizi la kuzaliwa kwa Yesu ambalo linapatikana katika Mathayo na Luka, lakini haupati katika Marko. Tena, wasomi hutumia neno Q kuteua hilo.

Kwa hivyo, hii inapendekeza basi ni kwamba Marko iliandikwa kwanza labda ikionyesha mafundisho na mahubiri ya Petro, kama mshirika wa karibu wa Petro. Kwa kuzingatia hilo, Mathayo na Luka wangemtumia Marko kama chanzo chao kikuu katika kujenga injili yao wenyewe, na Mathayo na Luka pia walikuwa na ufikiaji labda wa hati nyingine au habari nyingine ambayo wasomi huita Q ambayo ingehesabu nyenzo unazopata katika Mathayo na Luka, kama Mahubiri ya Mlimani, lakini haupati popote katika Marko. Kwa hivyo tena, kusudi la hii ni sina nia ya kufikia hitimisho thabiti.

Ni muhimu tu kujua unaposoma injili, kwa nini zinafanana sana. Ni nini kinaendelea? Tunaelezeaje kufanana kati ya Mathayo, Marko, na Luka? Sasa, rudi kwenye sababu za kuona Marko kama injili ya kwanza. Kwa nini watu wengi wanafikiri Marko aliandikwa kwanza? Kwanza kabisa, je, Mathayo na Luka mara nyingi wanaonekana kulainisha Marko? Hasa wakati Marko anaandika kwa njia ambayo inaweza kuwa ngumu kidogo au kwa njia ambayo inaweza kueleweka vibaya, mara nyingi unapata Mathayo na Luka wakimlainisha ili kufafanua. Kwa mfano, katika sehemu moja, Yesu yuko kwenye mazungumzo na mtawala mchanga tajiri, na mtawala mchanga tajiri anamwita Yesu kimsingi kitu kama mwalimu mzuri, Yesu katika Marko, Yesu anajibu, kwa nini unaniita mzuri? Ni nini kinachoweza kudokezwa na hilo? Wakati Yesu anasema, kwa nini unaniita mwema? Namaanisha, mtu anaweza kuhitimisha nini kutoka kwa hilo? Ndio, Yesu sio mzuri.

Kwa nini unaniita mzuri? La. Hivi sivyo Marko alimaanisha, lakini inaweza kuchukuliwa hivyo. Mathayo, kwa kufurahisha, anasema, kwa nini unaniuliza juu ya nini ni nzuri? Labda, tena, kujaribu kuondoa kutokuelewana kuwezekana.

Hiyo inaweza kuwa sio sababu pekee ya Mathayo kusema hivyo, lakini kuna mifano kama hiyo ambapo Mathayo na Marko wanaonekana kufupisha au kulainisha Marko au Mathayo na Luka wanaonekana kufupisha au kulainisha Marko. Hiyo ndio ungetarajia. Ungetarajia ikiwa Mathayo na Marko au Mathayo na Luka wanakopa kutoka kwa Marko, ungetarajia kwamba wangepupisha na kulainisha mambo.

Usingetarajia kwamba mtu angechanganya kitu au kukifanya kuwa kibaya au kinachoweza kueleweka vibaya. Kwa hivyo hiyo ni sababu kwa nini, moja ya sababu kwa nini wengi wanafikiria Marko aliandikwa kwanza. Pili, sababu nyingine ni kwamba mengi ya Marko yanapatikana katika Mathayo na Luka.

Asilimia tisini, asilimia tisini na saba ya injili ya Marko hutolewa tena katika Mathayo. Karibu asilimia tisini, asilimia themanini na nane hutolewa tena katika Luka. Tena, ndivyo ungetarajia.

Mathayo na Luka wangetumia Marko mwingi, lakini basi wangejumuisha nyenzo zingine pia. Tena, hilo ni jambo lingine ambalo wasomi wengi wanaelekeza, kusema kwamba Marko aliandikwa kwanza. Tofauti, nyingine, wakati Mathayo, Marko, na Luka wanafanana, unapowaangalia wote watatu, ambayo ni wakati wa kulinganisha Mathayo, Marko, na Luka na mafundisho yao, Mathayo na Luka karibu hawakubaliani kamwe na Marko.

Wao karibu, Mathayo na Luka karibu kamwe wakati huo huo hawatengereki kutoka kwa Marko. Lakini wakati mwingine Mathayo na Marko hufanya kutoka kwa Luka, na Luka na Marko kutoka kwa Mathayo. Hii ni njia ngumu tu ya kusema, ikiwa wanakopa ikiwa Mathayo na Luka wanakopa kutoka kwa Marko, hii ndio ungetarajia, kwamba kwa pamoja hawatakubaliana kamwe au kupotoka kutoka kwa Marko kwa njia fulani.

Kwa hivyo, hii ni sababu nyingine tu kwa nini, unapolinganisha injili tatu, karibu haujawahi kupata Mathayo na Luka wakiondoka kutoka kwa Marko kwa njia ile ile. Wanasema, ndivyo unavyotarajia, wanasema, ikiwa Mathayo na Luka wanamtumia Marko. Kwa hivyo, kwa kumalizia, sitadhani maoni fulani ya Mathayo, Marko, na Luka.

Badala yake, kile ninachofikiria ni muhimu zaidi kwetu kufanya, ni wakati tunalinganisha Mathayo, Marko, na Luka, ni kugundua jinsi wanavyotofautiana kutoka kwa kila mmoja. Kutambua, tena, kutambua ni nini kila injili inaonekana kuisitiza dhidi ya zingine. Tena, ninapolinganisha Mathayo na Luka, hadithi yao ya Krismasi, kwa nini Luka ana hadithi ya wachungaji, lakini Mathayo hana? Badala yake, Mathayo inajumuisha hadithi ya mamajusi, au wale wanaoitwa mamajusi wanaokuja kwa Yesu, na inaonekana hawajui au kujali hadithi ya wachungaji.

Mbona hivyo? Tunawezaje kuhesabu hilo? Tena, unaporudi kwenye mfano wetu hapa, ninapolinganisha hizi tatu, kwa nini Luka ana siku nane badala ya sita? Na kwa nini anataja kwamba walikwenda kuomba wakati waandishi wengine wa injili hawafanyi hivyo? Kwa hivyo ndivyo ninavyovutiwa zaidi kufanya. Tunapokuwa na maandishi matatu ambayo yanazungumza na kuzungumza juu ya mada moja, ni muhimu kuuliza, kwa nini wanaiwasilisha kwa njia wanayofanya? Wanajaribu kupata nini? Vipi, tunapolinganisha Mathayo, Marko, na Luka, ni tofauti gani za kitheolojia za kila moja ya injili ambazo zinaonekana na zinasisitizwa? Ama injili zingine hazifanyi hivyo, au angalau kwa kiwango ambacho injili zingine hazifanyi. Na hivyo ndivyo nitakavyokaribia injili tunapoanza kupitia Mathayo, Marko, na Luka.

Wakati mwingine tutaangalia maandishi maalum, lakini ninavutiwa zaidi na kuzingatia ni nini mada za kipekee za kitheolojia ambazo unapata Mathayo, Marko,

au Luka wakisisitiza kwa njia wanayopanga injili zao, kwa njia wanayosisitiza mambo fulani, kwa jinsi wanavyoonyesha Yesu, nk.

Huyu ni Dk. Dave Mathewson akiwasilisha Historia na Fasihi yake ya Agano Jipya, hotuba ya 6, Aina na Muhtasari.